

**VERKLARING INZAKE DE
BELEGGINGSBEGINSELEN**

Stichting Pensioenfonds Flexsecurity

juni 2015

1. Introductie

Inleiding

Deze verklaring inzake de beleggingsbeginselen geeft de uitgangspunten weer van het beleggingsbeleid van Stichting Pensioenfonds Flexsecurity (hierna: 'Flexsecurity' of 'Flexsecurity pensioen'). Deze uitgangspunten zijn door het bestuur van Flexsecurity pensioen vastgesteld.

Doelstelling beleggingsbeleid

Flexsecurity kent twee pensioenregelingen: de Basispensioenregeling ('Basispensioen') en de Pluspensioenregeling ('Pluspensioen').

Hoofddoel van het beleggingsbeleid van de Basispensioenregeling is het behalen van een relatief stabiel rendement op de pensioenkapitalen van deelnemers, waarbij behoud van deze pensioenkapitalen een onderliggend uitgangspunt is. Omdat de actieve verblijfsduur van deelnemers in het Basispensioen gebruikelijk beperkt is tot hooguit twee jaren, is er voor gekozen om het beleggingsbeleid vooral op de kortere termijn te richten. Na afloop van de actieve deelname aan het Basispensioen zal de deelnemer een waardeoverdracht naar een nieuwe pensioenuitvoerder kunnen aanvragen of zal er na twee jaar sprake zijn van afkoop van het pensioenkapitaal indien het kapitaal zich onder de wettelijke afkoopgrens bevindt. Indien de deelnemer na deelname aan het Basispensioen gaat deelnemen aan het Pluspensioen, wordt het opgebouwde kapitaal overgedragen naar het Pluspensioen.

Hoofddoel van het beleggingsbeleid van de Pluspensioenregeling is het behalen van een goed lange termijn rendement op de pensioenkapitalen van deelnemers ten behoeve van de aankoop van een levenslange pensioenuitkering op de pensioeningangsdatum. Er wordt uitgegaan van het bewust nemen van risico's, afhankelijk van de resterende periode tot het moment van pensioeningang. Dit is vormgegeven aan de hand van beleggingen per leeftijdsgroep: naarmate de deelnemer dichterbij zijn pensioeningangsdatum komt, wordt het genomen risico stapsgewijs afgebouwd, door het renterisico (de risico's als gevolg van veranderende rentestanden) meer af te dekken en de allocatie naar zakelijke waarden stapsgewijs te verlagen.

Wijzigen van de verklaring inzake de beleggingsbeginselen

De verklaring inzake de beleggingsbeginselen wordt minimaal eens in de drie jaar herzien. Daarnaast wordt de verklaring herzien als er tussentijds belangrijke wijzigingen in het beleggingsbeleid optreden.

2. Organisatie

Het pensioenfonds

Flexsecurity is belast met de uitvoering van de pensioenregelingen die gelden voor onder Randstad Groep Nederland bv ressorterende bedrijven die werknemers (flexwerkers) ter beschikking stellen van opdrachtgevers om onder leiding en toezicht van deze opdrachtgevers werkzaamheden te verrichten. Het pensioenfonds voert de pensioenregelingen uit zoals die in de CAO voor Uitzendkrachten van toepassing zijn verklaard op alle werknemers die werkzaam zijn onder deze CAO. Ook de personen die werkzaam zijn onder de arbeidsvoorwaardenregeling voor Medewerkers van Payroll-Ondernemingen vallen binnen deze pensioenregelingen. Krachtens deze cao en arbeidsvoorwaardenregeling is er een bedrijfstakpensioenfonds ingesteld, te weten Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (StiPP). Randstad Groep Nederland bv en haar dochterondernemingen zijn door StiPP op vrijwillige basis vrijgesteld van de deelname aan het bedrijfstakpensioenfonds. Deze ondernemingen nemen deel aan *Flexsecurity pensioen*.

Flexsecurity belegt en beheert de pensioenkapitalen van de (gewezen) deelnemers van het fonds. Flexsecurity heeft geen gepensioneerden: op de pensioeningangsdatum wendden (gewezen) deelnemers hun pensioenkapitaal aan voor het aankopen van levenslange ouderdoms- en/of partnerpensioenuitkeringen bij een verzekeraar naar keuze.

Het bestuur

Het bestuur van *Flexsecurity pensioen* bestaat uit vier leden: twee leden van werkgeverszijde, benoemd door Randstad Groep Nederland bv, en twee leden van deelnemerszijde, benoemd door de centrale ondernemingsraad van Randstad Groep Nederland bv. Het bestuur is zonder enige uitzondering eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van Flexsecurity, inclusief het beleggingsbeleid en het beleggingsproces. Het bestuur stelt het beleid van Flexsecurity vast. Voor de vaststelling van het beleggingsbeleid is tevens de goedkeuring van het Verantwoordingsorgaan vereist.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleggen of doen beleggen van de beschikbare gelden in overeenstemming met de beleggingsbeginselen zoals omschreven in deze verklaring. Het bestuur legt jaarlijks in het jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiële positie van Flexsecurity.

Deskundigheid

Flexsecurity zorgt ervoor dat het in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de juiste deskundigheid die vereist is voor:

- De bepaling en formulering van een optimaal beleggingsbeleid, inclusief het beleid ten aanzien van de beleggingsrisico's;
- De 'vertaling' in beleggingsrichtlijnen ten behoeve van de externe vermogensbeheerder(s) van het door het bestuur bepaalde beleggingsbeleid;
- Een correct beheer van de beleggingen, inclusief bewaking en evaluatie van het door de externe vermogensbeheerder(s) uitgevoerde beleggingsbeleid.

Scheiding van belangen

Flexsecurity zorgt ervoor dat bij het bestuur geen sprake is van belangenverstrengeling of tegenstrijdige belangen. De bestuursleden en de leden van het Verantwoordingsorgaan zijn gebonden aan de door Flexsecurity opgestelde en gehanteerde gedragscode. Deze gedragscode voldoet aan de eisen die De Nederlandsche Bank en/of de Autoriteit Financiële Markten hieraan stelt.

3. Uitvoering

Uitbesteding

Flexsecurity pensioen heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan een derde partij, zijnde Kempen Capital Management N.V.(KCM). KCM is de fiduciaire vermogensbeheerder van Flexsecurity. KCM selecteert de externe vermogensbeheerders en stelt deze aan. De overeenkomst op basis waarvan KCM zijn diensten uitvoert is getoetst aan de Pensioenwet en aan nader door De Nederlandsche Bank gestelde criteria voor uitbesteding.

De overeenkomst met KCM kent een looptijd van drie jaar. De selectie van de fiduciaire vermogensbeheerder van Flexsecurity vindt plaats op basis van objectieve criteria en wordt uitgevoerd door het bestuur. Het bestuur stelt de fiduciaire vermogensbeheerder aan na het verkrijgen van de goedkeuring van het Verantwoordingsorgaan.

Strategisch beleggingsplan

Uitgangspunt voor het beleggingsbeleid van Flexsecurity vormt de relatie tussen de bezittingen (beleggingen) en de tijdshorizon waarmee de bezittingen (pensioenkapitalen) – waarschijnlijk – te gelde zullen worden gemaakt. Bij een relatief korte tijdshorizon – van toepassing op de pensioenkapitalen van deelnemers aan de Basispensioenregeling en de oudere deelnemers aan de Pluspensioenregeling – wordt relatief risicoloos belegd. Bij een relatief langere tijdshorizon – van toepassing op de pensioenkapitalen van jongere deelnemers aan de Pluspensioenregeling – wordt risicovoller belegd.

Genoemde relatie wordt periodiek diepgaand geanalyseerd in een ALM-analyse, die in beginsel eens per drie jaar wordt uitgevoerd. De resultaten van deze analyse worden 'vertaald' in de hoofdlijnen van de beleggingsrichtlijnen van het fonds. Deze bevatten onder andere de belangrijkste beleggingskeuzes die gemaakt moeten worden:

- De gewenste indeling van de leeftijdsgroepen voor de Pluspensioenregeling;
- De gewenste vermogenssamenstelling naar beleggingscategorieën per leeftijdsgroep van de Pluspensioenregeling en voor de Basispensioenregeling. Het risicoprofiel van de deze vermogenssamenstelling wordt geanalyseerd in het licht van alle bezittingen en verplichtingen van (de deelnemers van) Flexsecurity, zowel op korte als op lange termijn;
- In hoeverre Flexsecurity de feitelijke beleggingsportefeuille (tijdelijk) wenst af te laten wijken van de strategisch gewenste vermogenssamenstelling;
- Het valutabeleid;
- Het beleid inzake risicobeheersing – voornamelijk met betrekking tot rente-, inflatie- en valutarisico's;
- De gewenste mate van liquiditeit binnen de beleggingsportefeuille;
- De ruimte voor actief beheer door de fiduciaire vermogensbeheerder.

Algemene uitgangspunten beleggingsbeginselen

Bij de uitvoering van het beleggingsplan staat de "prudent person"-regel centraal. Ofwel: Flexsecurity belegt zoals 'een goed huisvader dat betaamt'. Deze regel heeft de volgende uitgangspunten:

- De activa worden belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- De activa worden zodanig belegd dat de kwaliteit, de veiligheid, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel worden voor zover mogelijk gewaarborgd. Dit betekent dat de risico- en rendementsprofielen van de leeftijdsgroepen van de Pluspensioenregeling en dat van de portefeuille van de Basispensioenregeling steeds

afgestemd moet zijn op de verplichtingenstructuur van Flexsecurity, iets wat zich in het bijzonder uit in de tijdshorizonnen waarmee pensioenkapitalen te gelde zullen worden gemaakt.

Bovendien wordt ten behoeve van de Pluspensioenregeling het renterisico deels afgedekt; de mate van afdekking van het renterisico is eveneens afhankelijk van de tijdshorizonnen waarmee pensioenkapitalen te gelde zullen worden gemaakt;

- De activa worden naar behoren gespreid (diversificatie), maar diversificatie is geen doel op zich;
- Het strategische beleid is bepalend voor het realiseren van de beleggingsdoelstellingen. Tactisch beleid wordt beperkt ingezet, voornamelijk in geval van grote 'dislocaties' op de financiële markten;
- Financiële markten zijn nagenoeg efficiënt; het 'verslaan' van de markt lukt niet structureel. Passief beheerde beleggingsproducten vormen daarom het uitgangspunt bij het samenstellen van de beleggingsportefeuille;
- Complexe structuren worden vermeden. Besturing en beleggingsstrategie moeten bij elkaar liggen: Flexsecurity belegt daarom niet in iets wat het bestuur van het pensioenfonds niet begrijpt.
- Transparantie en kostenbewustzijn dragen bij aan het beleggingsresultaat.

Beleggingen

De te beleggen gelden worden vanuit de leeftijdsgroepen van de Pluspensioenregeling en de totale portefeuille van de Basispensioenregeling in vaste verhoudingen verdeeld over meerdere subportefeuilles. Elke subportefeuille heeft haar eigen doelstelling. Er zijn vier subportefeuilles, te weten:

Subportefeuille	Doelstelling
Liquiditeitenportefeuille	Kapitaalbehoud
Vastrentendewaardenportefeuille	Het zeker stellen van "pensioeninkoop" met behulp van vastrentende instrumenten met een looptijd tot 10 jaar
Matchingsportefeuille	Het zeker stellen van "pensioeninkoop" met behulp van langetermijninstrumenten met looptijden van 20 tot 50 jaar
Rendementsportefeuille	Het behalen van extra rendement (op lange termijn) door middel van inzet van zakelijke waarden

Elke subportefeuille binnen de beleggingsmix heeft haar eigen doelstelling en derhalve haar eigen kenmerken. Door de subportefeuilles per leeftijdsgroep steeds in verschillende verhoudingen te combineren, ontstaat er per leeftijdsgroep een unieke beleggingsmix. De kenmerken van de subportefeuilles zijn als volgt samen te vatten:

- Liquiditeitenportefeuille:
 - Deze subportefeuille is gericht op het behoud van het kapitaal;
 - Deze subportefeuille bestaat uit beleggingen in:
 - geldmarktproducten (vastrentende waarden met een looptijd korter dan één jaar);
 - kasgeld;
 - Binnen deze subportefeuille worden nauwelijks tot geen krediet- en renterisico's gelopen.

- Vastrentende-waardenportefeuille:
 - Deze subportefeuille is gericht op het behoud van de koopkracht van het pensioenkapitaal ten behoeve van de pensioeninkoop: rendement is hierbij het belangrijkste uitgangspunt;
 - Binnen deze subportefeuille wordt belegd in vastrentende waarden met een looptijd van één jaar tot tien jaar;
 - Deze vastrentende waarden bestaan uit:
 - staatsobligaties;
 - bedrijfsobligaties;
 - hypotheken.

Andersoortige vastrentende waarden met een relatief hoger risicoprofiel (bijvoorbeeld hoogrentende leningen) worden niet in deze subportefeuille opgenomen;
 - Gegeven de beleggingen in deze subportefeuille worden er in deze subportefeuille krediet- en renterisico's gelopen.

- Matchingsportefeuille:
 - Deze subportefeuille is eveneens gericht op het behoud van de koopkracht van het pensioenkapitaal ten behoeve van de pensioeninkoop ofwel het zeker stellen van de pensioeninkoop. Zekerheid is hierbij het belangrijkste uitgangspunt;
 - Binnen deze subportefeuille wordt belegd in vastrentende waarden en renteswaps (LDI-producten) met relatief lange looptijden – meer dan 20 jaar, oplopend tot 50 jaar;
 - Binnen deze subportefeuille wordt gebruikt gemaakt van leverage (financiering);
 - De beleggingen in deze subportefeuille bestaan dus uit:
 - langlopende staatsobligaties van kredietwaardige eurolanden;
 - liquiditeiten;
 - LDI-beleggingsfondsen, bestaande uit staatsobligaties, liquiditeiten en renteswaps.
 - Gegeven de beleggingen in deze subportefeuille wordt in deze subportefeuille voornamelijk renterisico gelopen. Daarnaast is er sprake van tegenpartijrisico binnen de LDI-fondsen ;
 - Jaarlijks wordt bepaald hoe de matchingsportefeuille wordt ingevuld op basis van de ontwikkeling van en de verwachting ten aanzien van de 'lange rente'.

- Rendementsportefeuille:
 - Het doel van deze subportefeuille is om op langere termijn voor extra rendement op de pensioenkapitalen te zorgen;
 - De beleggingen in deze subportefeuille bestaan uit:
 - aandelen – verdeeld over meerdere regio's;
 - vastgoed;
 - hoogrentende leningen;
 - eventueel *hedge funds* of andersoortige alternatieve beleggingen;
 - Binnen deze subportefeuille worden zodoende allerhande zakelijke-waardenrisico's genomen. Daarom wordt er gespreid belegd in meerdere beleggingscategorieën. De ALM-studie en nadere analyses kunnen uitwijzen hoe deze spreiding het beste vormgegeven kan worden;
 - Jaarlijks wordt bepaald hoe de rendementsportefeuille wordt ingevuld op basis van de verwachte rendementen per beleggingscategorie.

Door vier subportefeuilles voor de beleggingen te gebruiken, kunnen de kosten van het vermogensbeheer beperkt worden: in geval een deelnemer over gaat van de ene leeftijdsgroep naar de volgende hoeven niet al zijn beleggingen verkocht te worden en nieuwe beleggingen te worden aangekocht. Alleen de verschillen in de aandelen (wegingsfactoren/verhoudingen) van de verschillende subportefeuilles tussen de ene en de volgende leeftijdsgroep hoeven verwerkt te worden. Bovendien worden alle mutaties die uit de pensioenadministratie volgen, maandelijks gesaldeerd. Premiestortingen, waardeoverdrachten, afkopen van kleine pensioenen, pensioenexpiraties, overlijdensgevallen, leeftijdsgroepovergangen: alle inkomende en uitgaande mutaties van alle leeftijdsgroepen worden maandelijks gesaldeerd. Op basis van deze saldi wordt vastgesteld welke aan- en verkopen er in de vier subportefeuilles plaats moeten vinden. Deze worden vervolgens uitgevoerd. Door zo te werken, is het aantal wijzigingen per maand in de subportefeuilles veel kleiner dan het geval zou zijn als de deelnemers rechtstreeks zouden beleggen.

Op basis van de vaststelling van de waarde van de onderliggende beleggingen wordt iedere maand de 'unitwaarde' per subportefeuille vastgesteld. Voorts is vereist dat aan het einde van elke maand er een herbalancering plaatsvindt: de leeftijdsgroepen en het Basispensioen moeten consequent in vaste verhoudingen beleggen in de subportefeuilles volgens de op dat moment vastgestelde unitwaarden.

Leeftijdsgroepen

De leeftijdsgroepen van het Pluspensioen en de totale portefeuille van het Basispensioen beleggen in verschillende verhoudingen in de genoemde subportefeuilles. De deelnemers beleggen in de leeftijdsgroepen en het Basispensioen aan de hand van 'participaties'. Participaties worden uitgegeven bij de allocatie van gelden door de deelnemers. Dit betreft voornamelijk premiegelden. Op basis van de unitwaardes van de onderliggende subportefeuilles hebben participaties een bepaalde waarde, de 'participatiewaarde'. Deze wordt maandelijks per leeftijdsgroep vastgesteld en kent een geldigheidsduur van één maand. Het pensioenkapitaal van een deelnemer is gelijk aan de participatiewaarde maal het aantal participaties dat de deelnemer bezit. Een deelnemer kan slechts participaties bezitten in één leeftijdsgroep of het Basispensioen.

Voor de vaststelling van de beleggingsmixen per leeftijdsgroep worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- In het Pluspensioen wordt rekening gehouden met de bestedingsmogelijkheden van het opgebouwde pensioenkapitaal ('het behoud van de 'koopkracht'), zodat op de pensioendatum uitkeringen kunnen worden aangekocht die beperkt afhankelijk zijn van de marktrentestanden van dat moment;
- 'Aflopend risico bij oplopende leeftijd', gebaseerd op onderbouwde risico- en rendementsveronderstellingen voor de verschillende groepen;
- Het beperken van de neerwaartse risico's om de absolute waarde van de pensioenkapitalen zo goed mogelijk te beschermen. Dit uitgangspunt houdt rekening met het feit dat een groot deel van de deelnemers van *Flexsecurity pensioen* relatief kort deelneemt aan de regeling en waardeoverdracht pleegt naar andere pensioenuitvoerders of na twee jaar afgekocht zal worden.

Deze uitgangspunten zijn vertaald in risicobudgetten per leeftijdsgroep. Hiermee wordt kwantitatief vastgelegd welke mate van beleggingsrisico per leeftijdsgroep aanvaardbaar wordt geacht. Deze risicobudgetten worden weergegeven als de standaarddeviatie van het verwachte beleggingsrendement. De risicobudgetten geven geen absolute zekerheid omtrent toekomstige beleggingsrendementen, maar worden gebruikt om vast te stellen wat onder

normale marktomstandigheden op de financiële markten de kans op een daling of stijging van de beleggingswaarde van de onderscheiden groepen is. Als vuistregel geldt hierbij dat de beweeglijkheid van de waarde met een kans van 97,5% op een éénjaars basis ligt tussen plus of min twee maal het gehanteerde risicobudget. Oftewel: bij een risicobudget (en risicogebruik) van bijvoorbeeld 10% kan de beleggingswaarde normaal gesproken (in 97,5% van de gevallen) binnen jaar tijd met 20% (2 x 10%) stijgen of dalen.

De risicobudgetten worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van *Flexsecurity pensioen* bij het opstellen van het jaarlijkse beleggingsplan. Vanzelfsprekend kunnen deze budgetten tussentijds worden aangepast, indien het bestuur dit nodig acht.

Flexsecurity pensioen kent voor het Pluspensioen de volgende leeftijdsgroepen:

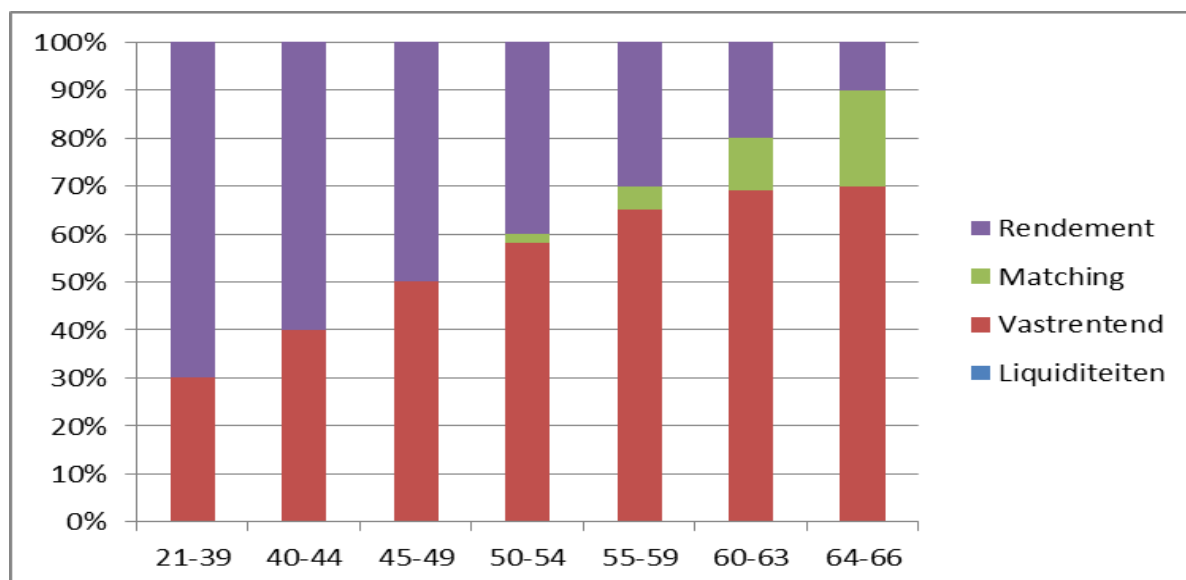
Leeftijdsgroep	Maximaal risicobudget	Verwacht risicogebruik Jaar x
LG 1 - < 40 jaar	15,0%	10,0%
LG 2 - 40-44 jaar	13,5%	9,0%
LG 3 - 45-49 jaar	12,5%	8,5%
LG 4 - 50-54 jaar	11,0%	8,0%
LG 5 - 55-59 jaar	10,0%	7,0%
LG 6 - 60-63 jaar	8,5%	6,5%
LG 7 - 64 jaar-eind	7,5%	5,0%

De vaste verhoudingen per leeftijdsgroep per subportefeuille zien er als volgt uit:

	LG 1: 21-39	LG 2: 40-44	LG 3: 45-49	LG 4: 50-54	LG 5: 55-59	LG 6: 60-63	LG 7: 64-eind
Liquiditeiten	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Vastrentend	30%	40%	50%	58%	65%	69%	70%
Matching	0%	0%	0%	2%	5%	11%	20%
Rendement	70%	60%	50%	40%	30%	20%	10%

Grafisch is één en ander als volgt weergegeven:

Te zien valt dat het aandeel (de wegingsfactor) van de rendementsportefeuille, de subportefeuille waarin de zakelijke-waardenrisico's worden gelopen, stapsgewijs afneemt. Tegelijkertijd nemen de aandelen van de andere subportefeuilles logischerwijs toe, waardoor voornamelijk het aandeel van de vastrentende waarden in de beleggingsmix toeneemt. Het behoud van kapitaal ligt hier aan ten grondslag.

Het geleidelijk variëren van de aandelen (wegingsfactoren/verhoudingen) van de verschillende subportefeuilles is een bewuste keuze. Zo worden niet alleen de beleggingsrisico's afgebouwd naarmate de deelnemer ouder wordt en de pensioendatum dichterbij komt, maar wordt hem ook de kans gegeven rendement te behalen. Zou de overgang van ene leeftijdsgroep naar de andere leeftijdsgroep een ingrijpende wijziging van de beleggingsmix geven, dan bestaat de kans dat bijvoorbeeld een deelnemer op 39-jarige leeftijd zijn pensioenkapitaal sterk ziet verminderen omdat aandelen op dat moment slecht renderen, maar dat hij op zijn 40^e in een andere leeftijdsgroep in het geheel niet in staat zal zijn dit slechte rendement te compenseren – omdat er nauwelijks rendementgenererende beleggingsinstrumenten in de beleggingsmix zijn opgenomen. Hoe meer leeftijdsgroepen er ingericht worden, des te geleidelijker kan de overgang van de ene beleggingsmix naar de volgende worden. Op basis van de uitgevoerde ALM-studie is gebleken dat een verdeling over zeven leeftijdsgroepen een gelijkmatige afbouw van het risico mogelijk maakt.

Toegestane instrumenten en waardering

Flexsecurity pensioen belegt alleen in derivaten voor zover deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of als deze een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken. Derivaten zoals valutatermijntransacties en interest rate swaps worden gebruikt om risico's te beheersen.

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Flexsecurity beoordeelt elke belegging op basis van risico- en rendementsoverwegingen en het totale effect op de beleggings(sub)portefeuille in samenhang met de totale verplichtingenstructuur (tijdshorizon van de pensioenkapitalen).

Grenzen aan beleggingsbeslissingen

Flexsecurity onthoudt zich, of werkt niet mee aan een beleggingstransactie die:

- verboden is, bijvoorbeeld op grond van het internationale recht;
- in onmiddellijk verband staat met een schending van mensenrechten en/of de fundamentele vrijheden.

Risicobeheersing

Het beleggingsbeleid wordt periodiek geanalyseerd. Jaarlijks geschiedt dit bij het opstellen van het beleggingsplan voor het nieuwe kalenderjaar. Daarnaast vormt 'Asset Liability Management' een belangrijk analyse-instrument. Hierbij worden de beleggingen en de verplichtingen in hun onderlinge samenhang beoordeeld. De uitkomsten hiervan vormen belangrijke input voor het beleggingsbeleid van Flexsecurity.

De beleggings(sub)portefeuilles, gerealiseerde beleggingsresultaten en –risico's worden gemonitord op basis van relevante rapportages en analysemiddelen. De Net Asset Values (nettowaarden) van de deelportefeuilles en de participatiewaarden van de verschillende leeftijdsgroepen worden maandelijks gecontroleerd door een onafhankelijke partij, te weten AssetCare B.V.

Ten aanzien van de beheersing van operationele risico's binnen het beleggingsproces is door KCM een groot aantal maatregelen, regels en procedures in het leven geroepen. Flexsecurity toetst onregelmatig het bestaan en de werking van de beheersingsinstrumenten. Bovendien rapporteert KCM hierover aan de hand van de jaarlijkse, door een externe accountant gecontroleerde, ISAE 3402-verklaring. Daarnaast schakelt *Flexsecurity pensioen* AssetCare in voor de toetsing van de gehanteerde restricties in de beleggingsportefeuille en de wijze van valuta-afdekking.

4. Aanvullende bepalingen

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Flexsecurity pensioen heeft een beleid vastgesteld ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het pensioenfonds vindt dat bij de uitvoering van het beleggingsbeleid aandacht moet worden besteed aan sociale onderwerpen, milieuvraagstukken en *corporate governance*. Flexsecurity maakt daarbij gebruik van de verantwoorde beleggingsoplossing van de fiduciaire vermogensbeheerder. Hierbij worden de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties als uitgangspunt gehanteerd. Deze tien principes zijn gerelateerd aan arbeidsnormen, mensenrechten, milieu en anti-corruptie en vinden hun oorsprong in internationaal breed geaccepteerde verdragen, zoals de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* en de conventies van de *International Labour Organisation*.

Het verantwoord beleggen beleid is op verschillende wijzen ingebed in de beleggingsportefeuille en heeft haar weerslag op verschillende onderdelen:

- *Engagement*; aangaan van dialoog met ondernemingen om veranderingen te bewerkstelligen. De engagement wordt uitgevoerd door een onafhankelijke engagement manager.
- *Uitsluiting*; bedrijven die direct betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens (anti-persoonsmijnen, kernkoppen, of clusterbommen) worden uitgesloten van belegging.

Sinds 1 januari 2013 geldt een wettelijk verbod op het (laten) uitvoeren van transacties, het verstrekken van leningen of verwerven van niet vrij verhandelbare deelnemingen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, distributie of verkoop van clustermunitie of cruciale onderdelen daarvan. De handhaving van het verbod heeft plaats vanaf 1 april 2013. Vanaf die datum wordt een 'redelijke' termijn in acht genomen waarbinnen die financiële instrumenten, leningen of niet vrij verhandelbare deelnemingen van de hand gedaan of beëindigd dienen te zijn.

Eén maal per jaar wordt, na overleg tussen de AFM, brancheorganisaties en marktpartijen, een indicatieve lijst van betrokken ondernemingen gepubliceerd en aangepast. Het fonds zal erop toezien dat niet belegd wordt in bedrijven op deze lijst. Hiertoe wordt de periodieke lijst door het fonds gedeeld met de fiduciaire vermogensbeheerder, vergezeld van het verbod om in de betreffende ondernemingen te beleggen. In de uitbestedings-overeenkomst en de Beleggingsrichtlijnen die zijn overeengekomen met de fiduciaire vermogensbeheerder is nader omschreven op welke wijze de fiduciaire vermogensbeheerder invulling geeft aan dit verbod.

Het wettelijke verbod geldt niet voor transacties in door derden beheerde beleggingsinstellingen en indices waarbij de producenten van clustermunitie en of daarbij betrokken ondernemingen, minder dan 5% van de waarde van die beleggingsinstelling of index vertegenwoordigen.

